

Triin Roosalu

soostereotüübid koolis ja karjäärivalikutes

kuidas koolielu korraldusega asju nihutame?

KARJÄÄRISPETSIALISTIDE KEVADKOOL
Pärnus, Estonia Resort Spa hotelli konverentsikeskuses

25.05.2026

sotsioloogi vaade, see tähendab...

Makrotasand: ühiskond, kultuur, poliitika

formaalsed reeglid;
mitteformaalsed
normid (sookord,
sooldeoloogiad ja
-praktikad)

ühiskondlik
struktuur
(sotsiaalne
ebavõrdsus),
institutsionaalne
korraldus

Mesotasand: inimene kui gruppide liige
(perekond, sõbrad, koolikaaslased jne.)

gruپیomased sooga
seotud normid,
tähendused,
praktikad

gruppidevahelised
suhted

Mikrotasand: üksikindiviid

väheteadvustatud, harjumuspärased
mõtte- ja toimimisviisid

teadvustatud mõtte- ja
toimimisviisid

soostereotüübid
koolis ja
karjäärivalikutes

olulised küsimused

- millised soostereotüübid valitsevad?
- kus nad valitsevad
  - koolis?
  - haridusvalikutes?
  - karjäärivalikutes?
- kelle/mille kaudu nad keda/mida valitsevad?
- miks nad valitsevad?
- miks see on hea?
- **miks seda muuta?**

EELARVAMUS

SOO OSAS

ELUKUTSE OSAS

STEREOTÜÜP

SOOSTEREOTÜÜP

STEREOTÜÜPNE
ETTEKUJUTUS
ELUKUTSETEST

PIIRATUD TEGUTSEMISVALIKUD

SOOLISTATUD ELUKUTSEVALIKUD

oskuste mittevastavus

- mis on “oskuste mittevastavus”?
- kuidas see väljendub?
- kelle jaoks on see probleem?
- kelle probleem see on?
- kas see probleem on üldse oluline?

karjäärivalikut mõjutavad

- enesetõhususe tajus/ uskumused oma võimekuse kohta
- tulemuste ootus

hoiak, teadmine, enesetaju - see teema puudutab kõiki:

- Noored
- Õpetajad, noorsootöötajad, karjäärispetsialistid
- Tööandjad ja teised tööturu osapooled
- Lapsevanemad
- Kogu ühiskond

strateegilised alternatiivid:

- Kaasamine: tee nõrgemad tugevamatega sarnasemaks
- Staatuse ümberpööramine: väärtusta just nõrgematele omast ja nende valikuid, muuda tugevamad ka selliseks
- Transformatsioon: muuda kogu välja
- Mis on Sinu valik?

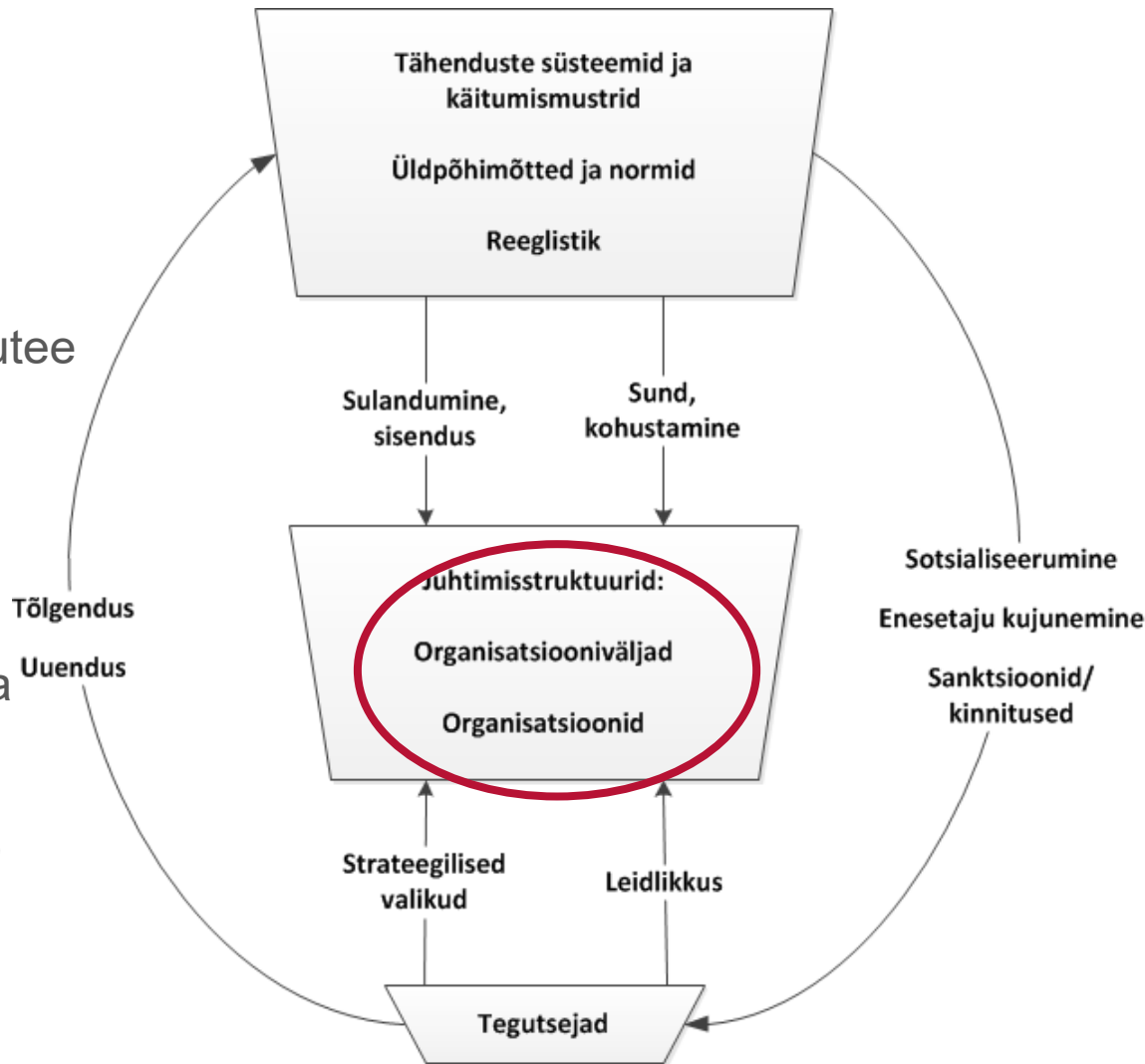
kuidas
koolielu korraldusega
asju nihutame?

miks just kool?

- töö kesksus identiteedile?
- halvemus kumuleerub üle elutee
- varajase lukustumise oht
- eri elusfäärid põimuvad
- elude seotus, kollektiivsus?

- kooli roll harija ja kasvatajana
- varjatud õppekava tähtsus
- iga õpetaja ja õppeaine loeb
- kooli juhtimine ja kultuur loeb

muidugi - mitte ainult kool!

agentsuse kujunemine ja õppimine üle elukaare: elu domeenid

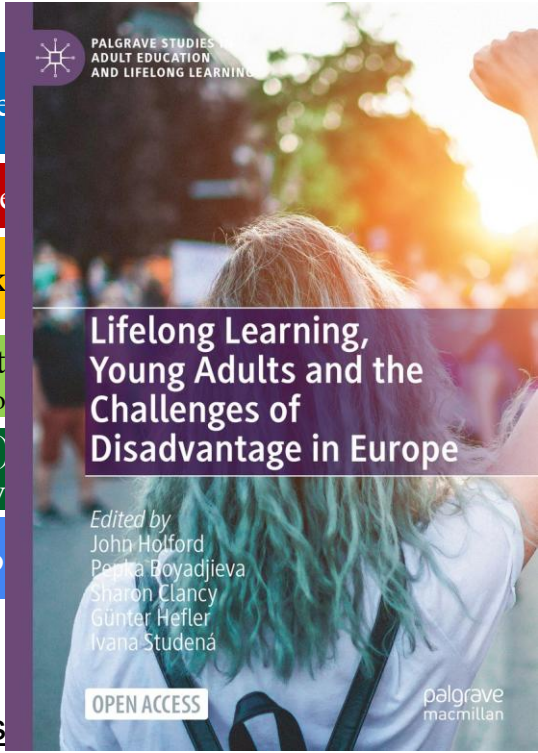
Daniel Levinson
(*New York 1920-1994)
Social Psychology

Tasakaalustav,
kompenseeriv

- Tõine te
- Intiimsuhted, läh
- Perekond, pere ja k
- Enese eest hoolit
- spirituaalsus, hea
- (Organiseeritud)
- hobid, tegev
- Vabatahtlik töö, ko

Latest representation of Life Structure:
Levinson, Daniel J. (1980). Toward a
Conception of the Adult Life course.
In Neil J. Smelser & Erik H. Erikson
(Eds.), Themes of work and love in
adulthood (pp. 265-290). Cambridge,
Mass.: Harvard University Press.

domeenid pakuvad
useid' ja ,motivatsiooni'
la ning ,ajendeid'
maks harivates
rustes; mingil määral võivad
alused ühes valdkonnas
enseerida piiranguid mõnes
s valdkonnas

"Lifelong Learning, Young Adults and the Challenges

23)

mida võiks proovida mõista ja mõjutada?

	teadmised	oskused	hoiakud	normid
soorollid, stereotüübid			X	X
sooline võrdõiguslikkus	X		X	X
enesekindlus, tajutud enesetõhusus, valmidus vastu astuda ebaõiglasele kohtlemisele		X	X	X

- kuidas mõjutada õpetajat? koolijuhti?
- mis on hea viis mõjutada õpilast?
- näiteks: kuidas rääkida õpilase tööst ja töötamisest koolis...

kuidas saab indiviidi mõjutada? aga institutsiooni?

tunnete mõjutamisel põhinevad lähenemised

- perspektiivi muutmine
- empaatiatunde õhutamine

infotöötlemise mõjutamisel põhinevad (kognitiivsed) lähenemised

- stereotüüpe vastustava info pakkumine
- stereotüüpide analüüs, nende asendamine teadmistega
- keerukama mõtteviisi õpetamine
- hirmu vähendamine
- normide muutmine
- teadvustamine
- enesehinnangu tõstmine

implitsiitsete stereotüüpide mõjutamise võimalused

- vastupidiste stereotüüpide pakkumine

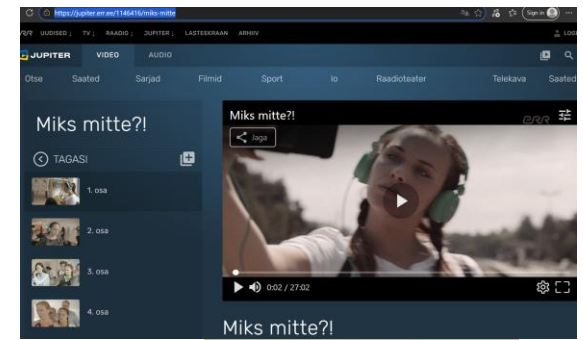
kui otsustad, vt e-koolikott, nt BREAK: lõhkumistöoriistad

[Miks mitte?! | Jupiter | ERR](#) teleseriaal

[BREAK!? juhendmaterjal karjäärispetsialistidele | Volinik](#)

[BREAK!? juhendmaterjal õpetajatele | Volinik](#)

Seletavad taustamaterjalid

Project BREAK! Guidelines for planning the media intervention. RASI toimetised nr 9

Project BREAK! Evaluating outcomes and assessing impact. Empirical insight. RASI toimetised nr 8

Project BREAK! Recommendations for media intervention and educational materials. RASI toimetised nr 7

Project BREAK! Designing intervention. Mapping state of art, collecting good practices and developing indicators. RASI toimetised nr 6

Tänan!

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Triin Roosalu'.

Triin Roosalu, PhD

sotsioloog

triin.roosalu@gmail.com

BOONUS: link mõnele minu projektile & materjalile – tellija (valmimisaasta)

Skills2Capabilities – töö ja hariduse (mitte)vastavusest - EL Komisjon (2025)

ENLIVEN – noorte tõrjutuse ennetamine elukestvas õppes -EL Komisjon (2019)

Noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamine – HARNO (2023)

Mitteformaalõppe lõimimine formaalõppega – HTM (2022)

Projekt PLUS platvormitööst ja õiglastest töötingimustest – EL Komisjon (2022)

Projekt BREAK! stereotüüpide ületamisest karjäärivalikul – EL Komisjon (2019)

Nügimismeetoditest stereotüübivaba karjäärivaliku tegemisel – MKM (2022)

Projekt REGE soolise palgalõhe vähendamisest – SoM (2022)

Võrdse kohtlemise edendamisest – SoM, KuM (2013)